

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ДУХОВНІ ПРАКТИКИ У КЛІНІЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

підготовки Магістра
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми
Клінічна психологія

Луцьк – 2022

Силабус освітнього компонента «Духовні практики в клінічній психології» підготовки магістрів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 Психологія, за освітньою програмою Клінічна психологія

Розробник: Лазорко Ольга Валеріївна – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної та клінічної психології.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Засекіна Л.В.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри загальної та клінічної психології

протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

Журавльова О.В.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-наукова програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Соціально-поведінкові науки	Вибіркова
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>	053 Психологія	Рік навчання <u>1</u>
ІНДЗ: <u>1</u>	Клінічна психологія	Семестр <u>2</u>
Мова навчання	Магістр	Лекції <u>10</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>14</u> год.
		Самостійна робота <u>88</u> год.
		Консультації <u>8</u> год.
		Форма контролю: залік
		Українська

II. Інформація про викладача

ППП: Лазорко Ольга Валеріївна

Науковий ступінь: доктор психологічних наук

Вчене звання: професор

Посада: професор кафедри загальної та клінічної психології

Контактна інформація: 050 5229454, lazorko.olha@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосереди з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 111. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

III. Опис освітнього компонента

Освітній вибірковий компонент «Духовні практики у клінічній психології» належить до циклу вибіркових дисциплін професійної підготовки магістра, вивчається у другому семестрі, формою контролю є залік. На вивчення навчальної дисципліни відведено 4 кредити (120 годин), у тому числі: 10 годин лекційних, 30 год. практичних, 72 год. самостійної роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є світовий досвід використання духовних практик для розвитку та саморозвитку особистості у психологічному дискурсі в клінічних умовах. Силабус ґрунтується на системному підході підготовки сучасних магістрів і компетентнісному підході до визначення якості підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти, здатних працювати відповідно до сучасних вимог.

Пререквізити: Вивчення дисципліни базується на дисциплінах загального та професійного циклів підготовки попередніх років навчання: Загальна психологія; Психологія особистості; Клінічна психологія тощо.

Метою викладання навчальної дисципліни «Духовні практики у клінічній психології» є формування в здобувачів освіти цілісної системи знань і вмінь в галузі психології духовних практик. Також метою є трансляція загальнолюдських цінностей, деонтологічних основ професійної діяльності клінічного психолога. По закінченні курсу здобувачі освіти будуть володіти широким спектром духовних практик; вміти налагоджувати контакт із клієнтом або клієнтською групою, забезпечувати безпеку та довіру; враховувати психічний стан, особистісні якості, культурний та інтелектуальний рівень тощо при організації терапевтичної зустрічі; надавати інтерпретацію і забезпечувати вербальні зворотні зв'язки; аналізувати й використовувати в умовах клініки різноманітні духовні практики.

Завдання освітнього компонента:

- дати уявлення про поняття духовності та духовного розвитку;
- ознайомити з основними психологічними концепціями духовності особистості як психологічного феномену, дати загальну характеристику сучасних методологічних та практичних проблем клінічної психології у контексті духовної парадигми психології,
- розкрити психологічні особливості впливу духовних практик Сходу та Заходу на особистість людини;
- забезпечити на цій основі розширення клініко-психологічної й аутопсихологічної компетентностей студентів майбутніх клінічних психологів.
- дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів;
- виявляти ініціативу та соціальну відповідальність за результати прийняття рішень у різних нестандартних ситуаціях.

Основне завдання навчальної дисципліни – сприяти психологічній підготовленості магістрів до професійної діяльності.

1. Освітній компонент спрямований на формування таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК) Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальна компетентність ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. **ЗК2.** Здатність проводити дослідження на відповідному рівні. **ЗК6.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). **ЗК7.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. **ЗК8.** Здатність розробляти та управляти проєктами

Фахові компетентності ФК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

ФК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

ФК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

ФК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ФК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

ФК11. Розробляти й реалізовувати проєкти з підтримки психічного здоров'я особистості.

Очікувані програмні результати навчання: ПРН2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів. **ПРН3.** Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки. **ПРН6.** Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість. **ПРН7.** Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях. **ПРН9.** Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності. **ПРН10.** Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності. **ПРН11.** Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності. **ПРН12.** Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей психічного розвитку в нормі і патології та функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ/ Лаб.	Сам. роб. /К.	Методи та технології викладання	Форма роботи/ форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Духовність як об'єкт психологічного аналізу						
Тема 1. Духовність особистості як психологічний феномен.	13	2		10/1	лекція-командно-орієнтоване навчання / Office 365.	КДС
Тема 2. Сучасні концепції духовного розвитку та саморозвитку особистості у психологічному дискурсі	15	4		10/1	лекція-командно-орієнтоване навчання / Office365.	КДС
Тема 3. Методологічні та практичні проблеми клінічної психології у контексті духовної парадигми психології.	15	4		10/1	лекція-командно-орієнтоване навчання / Office365.	КДС
Разом за модулем 1	43	10	0	30/3	-	-
Змістовий модуль 2. Клінічні аспекти застосування духовних практик в роботі психолога						
Тема 4. Технології досягнення змінених станів свідомості та їх психологічна характеристика	17		10	10/1	лекція-командно-орієнтоване навчання / Office365.	РМГ/12
Тема 5. Психологічний зміст духовних практик у стародавніх релігіях Сходу.	30		10	10/1	лекція-командно-орієнтоване навчання Office365.	РМГ/12
Тема 6. Сучасні духовні практики та особливості їх психологічний впливу на людину.	30		10	22/3	лекція-командно-орієнтоване навчання Office365.	РМГ/12
Разом за модулем 2	77	0	30	42/5	-	60
Види підсумкових робіт						Бал
ІНДЗ						40
Всього годин/ Балів	120	10	30	72/8	120 год.	100 балів

Примітки:

Office 365 одна з форм навчання або симбіоз у формі он-лайн лекцій під час карантинних обмежень.
Форма контролю: КДС – командна дискусія, РМГ – робота в малих групах, ІНДЗ – індивідуально-дослідне завдання.

2. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема
Змістовий модуль 1. Духовність як об'єкт психологічного аналізу	
1.	Тема 1. Категорія духовності та плюралізм її визначень. (12 год.)
2.	Тема 2. Концепції духовності людини. Духовні якості. Духовна культура. (12 год.)
3.	Тема 3. Контroversивні аспекти використання духовних практик в контексті клінічної психології. (12 год.)
Змістовий модуль 2. Духовні практики у контексті прикладного аспекту психології	
4.	Тема 4. Психотравма як наслідок кризової ситуації: духовний вимір. (12 год.)
5.	Тема 5. Використання духовних практик у сучасній психотерапії. (12 год.)
6.	Тема 6. Духовні практики як засіб вдосконалення та саморозвитку особистості. (12 год.)

ІНДЗ: Підготувати авторський майстер-клас щодо використання духовних практик в клінічній психології (Орієнтовна тематика додається, можна запропонувати та узгодити власну тему, що стосується магістерського дослідження та його практичних аспектів).

Орієнтовна тематика майстер-класів щодо використання духовних практик в клінічній психології

1. Медитативні практики та перспективи їх використання в клінічних умовах.
2. Дихальні практики та їх терапевтичний потенціал в роботі клінічного психолога
3. Релігійно-терапевтичні ритуали та їх роль у формуванні особистості.
4. Псевдорелігійні ритуали у тоталітарних суспільствах та їх психологічна характеристика
5. Езотеричні психопрактики у первісних релігіях.
6. Духовні практики в стародавніх релігіях та їх психологічний зміст.
7. Йога та можливості її використання в клінічній практиці.
8. Даосизм та його психологічний зміст.
9. Буддизм та духовні практики у рамках цієї релігії.
10. Концепція дзен-буддизму та використання його духовних практик у сучасній психотерапії.
11. Духовні практики в грецькій традиції та їх прикладне значення.
12. Психопрактики у християнстві. Психологічний зміст молитви
13. Суфізм та психологічна характеристика духовних практик.
14. Релігійні ритуали як різновид духовних практик та їх психологічний зміст.
15. Деструктивні культури та психопрактики, що негативно впливають на психіку.
16. Типові проблеми жертв культового контролю свідомості та прикладні аспекти їх клінічної реабілітації.
17. Використання духовних практик у психотерапевтичній практиці.
18. Майндфулнес-орієнтована терапія та духовні практики, що використовуються у ній.
19. Християнська психотерапія та її духовне значення у розвитку особистості.

20. Українські духовні практики та психологічний потенціал їх використання у клінічних умовах.

IV. Політика оцінювання

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані інтегральну, загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання.

Для усвідомленого й системного засвоєння курсу необхідною є систематична навчально-пізнавальна робота здобувачів освіти в усіх видах і формах її організації: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації, самостійна робота.

Контроль успішності здобувачів освіти здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Аудиторні заняття переважно проводяться у вигляді лекцій, найчастіше – командно-орієнтованих лекцій та командно-орієнтованих дискусій. Упродовж курсу застосовуються усі етапи командно-орієнтованого навчання: до-аудиторна підготовка, вирішення проблемних завдань (кейсів, проблемних задач), командні та між-командні дискусії, робота у малих групах.

Участь у цих видах робіт та представлення ІНДЗ є умовою здачі заліку. За наявності поважних причин пропусків див. п. *Несвоєчасне виконання завдання*.

Здобувачам освіти може бути зараховано результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні (фахові) курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування регулюється [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#). і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7.

Здобувачі освіти, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю курсу. У цьому випадку студент інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити валідність, заявлених студентом отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

– 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й, участь у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;

- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;
- 10 балів – за публікацію статті (статтей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;
- 15 балів – за перше місце на I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.

За умови представлення здобувачами освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання, викладач може зарахувати відповідну тему згідно з розподілом балів за теми.

Підтвердження подається здобувачем освіти викладачеві курсу не пізніше ніж за 10 днів до дати останнього заняття з дисципліни. При цьому студент у встановлені терміни подає заяву на ім'я проректора та долучає усі необхідні документи до розгляду. Матеріали розглядаються на засіданні Предметної комісії, створеної розпорядженням декана факультету відповідно до схвальної резолюції проректора з навчальної роботи та рекрутації з урахуванням. [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#). і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7.

Несвоєчасне виконання завдання.

Здобувач освіти, що з певних причин не відвідує лекції, зобов'язаний аргументувати свою відсутність і представити конспект пропущеного заняття. Якщо студент відсутній на практичному та лабораторному занятті, то, залежно від виду діяльності, передбаченого навчальною програмою,

студент проходить усне опитування на пропущену тематику або демонструє навички роботи, що їх передбачено відповідним видом діяльності.

За умови участі здобувачів освіти у навчанні з елементами **дуальної освіти** передбачено можливість самостійного опрацювання студентами матеріалів навчальних занять протягом одного дня на тиждень та зарахування їхніх результатів до загальної кількості балів поточного контролю.

- *Процедура оскарження результатів контрольних заходів.*

- Здобувачі освіти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що його буде розглянуто згідно із заздалегідь визначеними процедурами у ЗВО (див. [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки](#), пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Враховуючи те, що основне завдання курсу – вдосконалення вмінь організовувати дослідження з урахуванням вимог етичних стандартів, підготовка документів до розгляду для Комітету з етики клінічних досліджень та оцінювання проєктів в якості експерта, поточний контроль представлений в оцінюванні дослідницьких вмінь студентів, що втілюється виключно у вигляді ІНДЗ.

Обов'язковими є:

поточний контроль – представлення ІНДЗ (40 балів), участь у практичних заняттях (60 балів).

Сумарна оцінка за ІНДЗ та практичні завдання оцінюється як поточний контроль і становить максимум **100** балів.

Відвідування практичних занять є обов'язковим. У форс-мажорних ситуаціях навчання може проходити також в он-лайн формі (за погодженням з кафедрою).

Академічна доброчесність: виконані завдання магістрами мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями з опорою на представлені зразки оформлення необхідних для клінічних досліджень документів. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів.

Здобувачі освіти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що його буде розглянуто згідно із заздалегідь визначеними процедурами у ЗВО (див. [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки](#), пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

- *Дотримання правил навчальної етики та академічної доброчесності:*

- Дотримання академічної доброчесності, згідно Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки, здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

- Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч. 6 статті 42 Закону України «Про освіту») :

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з університету (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.
- Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, можна ознайомитися у [Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 5 балів). Перескладання відбувається із дозволу кафедри за наявності поважних причин.

V. Підсумковий контроль

Навчальним планом передбачено залік (2-ий семестр). Залік може бути виставлений за умови накопичення магістром 75 балів за практичні та ІНДЗ.

Докладніше про поточне та підсумкове оцінювання - за покликанням. https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_potochne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf

На іспит виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Форма проведення заліку – усне опитування.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Духовність особистості як психологічний феномен.
2. Категорія духовності та плюралізм її визначень.
3. Трактування духовного у психоаналізі.
4. Духовне в гуманістичній психології.
5. Проблеми духовного у психосинтезі.
6. Виміри духовного у постмодернізмі.
7. Духовне у трансцендентальній психології.
8. Методологічна парадигма духовності в українській та російській психології.
9. Тіло, душа та дух та їх диференціація у психологічному дискурсі.
10. Ставлення до смерті у різних духовних парадигмах.
11. Бездуховність як наслідок витіснення духовного.
12. Методологія пізнання духовного.
13. Методи пізнання духовних явищ.
14. Концепції духовності людини.
15. Духовні якості особистості та їх характеристика.
16. Взаємозв'язок духовності та моральної культури людини.
17. Духовна культура та її психологічна характеристика.
18. Сучасні концепції духовного розвитку та саморозвитку особистості у психологічному дискурсі.
19. Методологічні та практичні проблеми клінічної психології у контексті духовної парадигми психології.
20. Пізнання духовного в художній творчості.
21. Любов як метод пізнання духовного.
22. Методологічні та практичні проблеми клінічної психології у контексті духовної парадигми психології.
23. Контраверсивні аспекти використання духовних практик в контексті клінічної психології.
24. Технології досягнення змінених станів свідомості та їх психологічна характеристика.
25. Завдання психології у контексті духовної парадигми.
26. Духовні аспекти буття людини.
27. Духовний розвиток людини у психологічному дискурсі.

28. Онтологія та феноменологія духовної рефлексії.
29. Онтологія духовних станів особистості.
30. Професійний світогляд і професійне мислення психолога.
31. Психотравма як наслідок кризової ситуації: духовний вимір.
32. Психологічний зміст духовних практик у стародавніх релігіях Сходу.
33. Підходи до класифікації змінених станів свідомості.
34. Зміна емоційного стану психіки та його психологічна характеристика.
35. Зміна світосприймання як змінений стан свідомості.
36. Зміна вольового самоконтролю як змінений стан свідомості.
37. Зміна самосвідомості та ототожнення особистості як змінений стан свідомості.
38. Методи досягнення змінених станів свідомості.
39. Медитативні практики та їх психологічний зміст.
40. Психосоматичні методи досягнення змінених станів свідомості.
41. Дихальні методи досягнення змінених станів свідомості та їх психологічна характеристика.
42. Використання психоактивних препаратів задля досягнення змінених станів свідомості.
43. Використання змінених станів свідомості в клінічній практиці.
44. Релігійно-терапевтичні ритуали та їх роль у формуванні особистості.
45. Ритуали, що ґрунтуються на техніках психосоматичної дії.
46. Катарсичні ритуали та їх практичне значення.
47. Ритуали, пов'язані з використанням психоактивних речовин.
48. Ритуали травмування мозку та їх психологічний зміст.
49. Псевдорелігійні ритуали у тоталітарних суспільствах та їх психологічна характеристика.
50. Езотеричні психопрактики у первісних релігіях.
51. Духовні практики в стародавніх релігіях та їх психологічний зміст.
52. Йога та можливості її використання в клінічній практиці.
53. Тантризм та його психологічна характеристика.
54. Даосизм та його психологічний зміст.
55. Буддизм та духовні практики у рамках цієї релігії.
56. Концепція дзен-буддизму та використання його духовних практик у сучасній психотерапії.
57. Духовні практики в грецькій традиції та їх прикладне значення.
58. Психопрактики у християнстві. Психологічний зміст молитви.
59. Суфізм та психологічна характеристика духовних практик.
60. Духовні практики в сучасних окультних системах та їх психологічний зміст.
61. Психологічні особливості сучасних релігій та їх практичних ритуалів.
62. Релігійні ритуали як різновид духовних практик та їх психологічний зміст.
63. Заповіді та заборони та характеристика особливостей їх психологічного впливу на масову поведінку.
64. Деструктивні культи та психопрактики, що негативно впливають на психіку.
65. Типові проблеми жертв культового контролю свідомості та прикладні аспекти їх клінічної реабілітації.
66. Психопрактики, спрямовані на маніпуляцію свідомості (груповий тиск, навіювання та сугестія, маніпуляції інформацією).
67. Маніпулятивні методи самопрограмування та їх руйнівний вплив на людську психіку. Труднощі застосування психотерапевтичного впливу на травмовану психіку.
68. Психологічні культи та психопрактики, що руйнують особистість.
69. Використання духовних практик у психотерапевтичній практиці.
70. Моріта –терапія та її духовний зміст.
71. Майндфулнес-орієнтована терапія та духовні практики, що використовуються у ній.
72. Когнітивно-поведінкова терапія та її прикладні технології.
73. Завдання клінічної психологічної практики у контексті духовної парадигми.
74. Християнська психотерапія та її духовне значення у розвитку особистості.

75. Українські духовні практики та психологічний потенціал їх використання.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Залік
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Обов'язкова література

1. Лазорко О.В. Сучасні перспективи використання духовних практик у роботі клінічного психолога. Психологічні перспективи : Луцьк : 2018. Вип. 32. 172-181. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2018-32-172-181>
2. Лазорко, О. (2021). АДАПТАЦІЯ УКРАЇНОМОВНОЇ ВЕРСІЇ «SPIRITUAL HEALTH ASESMENT SCALE» (SHAS). Психологічні перспективи, (38), 150–162. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2021-38-150-162>
3. Лазорко О. В. Психологія духовних практик : методичні рекомендації до виконання практичних та лабораторних робіт вибіркової навчальної дисципліни [для студентів спеціальності «Клінічна психологія» денної форми навчання] / О. В. Лазорко ; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, кафедра загальної і соціальної психології та соціології. - Луцьк, 2018. - 31 с.
4. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості : монографія / О. П. Колісник. - Луцьк : Іванюк В. П., 2015. - 476 с. - Бібліогр.: с. 446-475.
5. Савчин М. В. Духовний потенціал людини : монографія / М. В. Савчин. - Вид. 2-е, перероб. і допов. - Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. - 508 с.

Додаткова література

1. Ардашова Я. І. Духовність і психокультура в контексті становлення особистості : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 19.00.04 / Ардашова Я. І. ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ, 2016. - 18 с.
2. Безукладова Л. В. Стан світської духовності в умовах техногенної цивілізації : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.04 / Безукладова Л. В. ; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Сімферополь, 2011. – 18 с.
3. Белей М. Д. Духовність особистості в контексті найбільш важливих психологічних умов та засобів її формування / М. Д. Белей // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна : [зб. наук. пр.] / Львів. держ. ун-т внутр. справ ; [редкол.: М. Й. Варій та ін.]. - Львів, 2011. - Вип. 1. - С. 19-31. - Бібліогр.: с. 30-31.
4. Беспалов С. Духовність як формотворча складова особистості людини / С. Беспалов // Волин. благовісник. - 2016. - № 4. - С. 13-21. - Бібліогр.: 10 назв.
5. Бех І. Життя особистості у просторі духовності / І. Бех // Початк. школа. – 2011. – № 2. – С. 4–6.
6. Бех І. Д. Психологічні механізми сходження особистості до духовних цінностей / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2011. – № 2. – С. 37–44. – Бібліогр.: 4 назви.

7. Вовканич С. Духовно-інтелектуальний потенціал буття людини і нації: горизонти розвитку українськості / С. Вовканич // Психологія і сусп.-во. - 2012. - № 4. - С. 27-51.
8. Головатий М. Формування духовної особистості в українському контексті / М. Головатий // Персонал. - 2013. - № 5. - С. 18-26. - Бібліогр.: 12 назв.
9. Громов В. Є. Духовність як філософська та соціально-історична проблема : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 / Громов В. Є. ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. - Дніпропетровськ, 2013. - 36 с.
10. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір / К. Десятник // Пед. часоп. Волині. - 2016. - № 2. - С.19-25. - Бібліогр.: 12 назв.
11. Дорофей С. Наукові підходи щодо феномену духовності особистості / С. Дорофей // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія / М-во освіти і науки України, Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. - Івано-Франківськ, 2015. - Вип. 20, ч. 2. - С. 130-136. - Бібліогр.: с. 135-136.
12. Колісник О. Духовний саморозвиток і духовне здоров'я особистості / О. Колісник // Соц. психологія. - 2011. - № 4. - С. 52-62. - Бібліогр.: 16 назв.
13. Колісник О. П. Духовні практики як активний метод саморозвитку особистості в перехідний період суспільства / О. П. Колісник // Психологічні перспективи / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: Л. Засекина (голов. ред.) та ін.]. - Луцьк, 2010. - Вип. 16. - С. 101-118. - Бібліогр.: с. 117-118.
14. Колісник О. Психологічна практика духовного саморозвитку особистості [Електронний ресурс] / О. Колісник // Психологія особистості. - 2010. - № 1. - С. 27-34. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/По_2010_1_6
15. Кримський С. Принципи духовності ХХІ століття / С. Кримський // Україна Incognita. ТОП-25 / за заг. ред. Л. Івшиної. - Київ, 2014. - С. 355-379.
16. Помиткін Е. Духовне подвижництво як вершинний соціально-психологічний феномен життєвого шляху особистості / Е. Помиткін // Соц. психологія. - 2010. - № 2. - С. 59-66. - Бібліогр. : с. 65-66.
17. Савчин М. Автетики духовної сфери особистості / М. Савчин // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія / М-во освіти і науки України, Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. - Івано-Франківськ, 2015. - Вип. 20, ч. 2. - С. 163-170. - Бібліогр.: с. 169-170.
18. Харченко Л. М. Духовність як необхідна умова соціалізації людини / Л. М. Харченко // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки / ВНУ ім. Лесі Українки. - Луцьк, 2011. - № 15 : Філософські науки. - С. 41-45. - Бібліогр.: с. 44-45.
19. Hage, S. M. (2006). A closer look at the role of spirituality in psychology training programs. *Professional Psychology: Research and Practice*, 37, 303-310. doi:10.1037/0735-7028.37.3.303
20. Lukoff, D. (2007). Spirituality in the recovery from persistent mental disorders. *Southern Medical Journal*, 100, 642-646. doi:10.1097/SMJ.0b013e3180600ce2
21. Plante, T. G. (2009). *Spiritual practices in psychotherapy: Thirteen tools for enhancing psychological health*. Washington, DC: American Psychological Association. doi:10.1037/11872-000
22. Swinton J (2001) *Spirituality and Mental Health Care: Rediscovering a 'Forgotten' Dimension*. J. Kingsley Publishers, London, Philadelphia.